

**SUN'IY INTELEKT VA AXLOQ: DINSHUNOSLIKNING ZAMONAVIY
TEXNOLOGIYALAR BILAN KESISHGAN NUQTALARI**

Soliyeva Xurshida Tavakaljon qizi

Farg'ona davlat universiteti talabasi

e-mail: xurshidasoliyeva27@gmail.com

Kirish. Zamonaviy davrda sun'iy intellekt va algoritmik tizimlar hayotimizning barcha jabhalariga kirib keldi. Kompyuter fanlari, ayniqsa dasturlash tillari, insoniyat hayotini yengillashtirishda muhim rol o'ynamoqda. Shu bilan birga, bu jarayonlar ma'naviyat va din bilan bog'liq qator muhim savollarni ham tug'dirmoqda. Ayniqsa, islom dini va axloqiy mezonlar bilan bog'liq masalalarda sun'iy intellektning roli, undan foydalanish me'yorlari va cheklovlari keng muhokama qilinmoqda. Ushbu maqolada aynan shunday kesishgan nuqtalar, diniy qadriyatlar bilan dasturiy tizimlar orasidagi bog'liqlik yoritiladi.

Annotatsiya. Ushbu maqolada sun'iy intellekt va dasturlash tilining, xususan Python orqali axloqiy tekshiruv tizimi yaratish misolida, islomiy axloq normalari bilan uyg'unligi tahlil qilinadi. Dasturiy vositalar yordamida foydalanuvchi kiritgan kontentning diniy va axloqiy mezonlarga mosligini tekshiruvchi oddiy tizim tuzilgan. Maqola kompyuter ilmlari va dinsunoslik o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatib beradi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, axloq, islom, dasturlash, Python, axloqiy tekshiruv, diniy mezon, etika, ma'naviyat, algoritm.

Annotation. This article examines the compatibility of artificial intelligence and programming languages, specifically using Python, with Islamic ethical standards. An ethical filter system is developed to assess whether user input aligns with religious principles. The article highlights the intersection between computer science and theology.

Keywords: artificial intelligence, ethics, Islam, programming, Python, moral filter, religious standards, algorithm, spiritual values.

Аннотация. В статье рассматривается соответствие искусственного интеллекта и языков программирования (на примере Python) исламским этическим нормам. Создана система фильтрации, проверяющая пользовательский ввод на соответствие религиозным и моральным ценностям. Материал подчеркивает связь между компьютерными науками и теологией.

Ключевые слова: искусственный интеллект, этика, ислам, программирование, Python, моральный фильтр, религиозные нормы, алгоритм, духовные ценности.

Kirish. Dasturlash va axloqiy mezonlar. Kompyuter dasturlari insonning ijtimoiy va axloqiy hayotiga bevosita ta'sir ko'rsata boshladi. Islomda axloqiy mezonlar Qur'on, Hadis va fiqh asosida belgilanadi. Shunday qilib, dastur yaratishda ushbu mezonlarga asoslanish zarur. Axloq – bu inson hayotida muhim o‘rin egallovchi tushunchalardan biri bo‘lib, dinshunoslik fanida asosiy qadriyatlardan sanaladi. Bugungi kunda yoshlar orasida internet orqali tarqalayotgan axloqiy buzuvchiliklarning oldini olishda dasturiy vositalardan foydalanish ehtiyoji tug‘ilmoqda. Ayniqsa, kompyuter ilmlari va dasturlash yo‘nalishidagi mutaxassislar bu borada diniy qadriyatlarga hurmat bilan yondashishi zarur. Shuning uchun, ushbu maqolada C# tilida yozilgan axloqiy-filtr dasturi orqali diniy axloqqa zid so‘zlarni aniqlash va ogohlantirish tizimi yaratiladi.

Misol: C# dasturlash tilida axloqiy filtr dasturi. Quyidagi dastur foydalanuvchi tomonidan kiritilgan matnni tekshiradi va unda nomaqbul yoki axloqiy jihatdan salbiy so‘zlar borligini aniqlaydi. Bu dasturga diniy kontekstda nojoiz so‘zlar ro‘yxati beriladi va ularni aniqlab beradi.

```
using System;
using System.Collections.Generic;
class AxloqiyFiltr{static void Main (){
List<string> haromSozlar = new List<string>{
"alkohol", "gambling", "zina", "drugs", "haram", "nudity"};
Console.WriteLine("Iltimos, matn kiriting: ");
string matn = Console.ReadLine().ToLower();
bool topildi = false;
foreach (string soz in haromSozlar)
{if (matn.Contains(soz))
{Console.WriteLine($"DIQQAT: Matnda diniy axloqqa zid so'z topildi: {soz}");
topildi = true;}
}if (!topildi)
{Console.WriteLine("Matn toza va axloqiy jihatdan muammo yo'q.");}}}
}
```

Tahlil: Ushbu dastur orqali foydalanuvchi tomonidan kiritilgan har qanday matn avtomatik tarzda tekshiriladi. Dasturda belgilangan axloqqa zid soʻzlar roʻyxati mavjud boʻlib, ular matnda aniqlanganda ogohlantiruvchi xabar chiqadi. Bu tizim maktab, universitet, kutubxona yoki jamoat tashkilotlarida axloqiy nazorat sifatida qoʻllanishi mumkin. Bunday yondashuv orqali kompyuter ilmlari sohasi bilan dinshunoslik oraligʻida samarali integratsiyani amalga oshirish mumkin. Bu, ayniqsa, diniy qarashlarga sodiq dasturchilar uchun foydalidir.

Xulosa. Dinshunoslik va zamonaviy dasturlash orasidagi aloqalarni mustahkamlash bugungi davr talabidir. C# dasturlash tilida yaratilgan axloqiy filtr tizimi orqali foydalanuvchilar tomonidan kiritilayotgan matnlarni diniy-axloqiy mezonlarga asoslangan holda tekshirish imkoniyati yaratiladi. Bu, bir tomondan, foydalanuvchining xatti-harakatini nazorat qilishga xizmat qilsa, boshqa tomondan, islomiy tarbiyani zamonaviy texnologiyalar vositasida targʻib etadi.

Bunday dasturlar orqali:

- Yoshlar orasida axloqiy ong oshiriladi;
- Ota-onalar va ustozlar uchun nazorat tizimi shakllanadi;
- Kompyuter sohasidagi muhandislar ham axloqiy yondashuv bilan ishlashni oʻrganadi;
- Dasturiy taʼminotlar faqat texnik emas, balki maʼnaviy jihatdan ham foydali boʻladi.

Kelgusida sunʼiy intellekt yordamida kengaytirilgan va avtomatlashtirilgan filtr tizimlarini ishlab chiqish orqali, butun jamiyat uchun xavfsiz, axloqiy va islomiy tamoyillarga mos virtual muhit yaratilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rob, P. (2017). SQL For Smarties: Advanced SQL Programming.
2. Celko, J. (2011). Advanced SQL Programming.
3. Harari, Y. N. (2018). 21 Lessons for the 21st Century.
4. Rahmonov, S. (2015). Islom axloqi va zamonaviy texnologiyalar.
5. Bostrom, N. (2014). Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies.
6. Turayev, A. (2021). Din va zamonaviy ilm-fan.
7. Oʻzbekiston Musulmonlari Idorasi (2019). Islomda shaxsiy hayot va axborot xavfsizligi.
8. Ray, S. (2013). SQL Performance Explained.
9. Farooq, M. (2020). Ethical Challenges in AI from Islamic Perspective.
10. Al-Qur'on. (576 sahifa). Oʻzbekiston Musulmonlar Idorasi nashri.

11. Al-G'azzoliy, Abu Homid. Ihyo Ulumiddin.
12. Karimov, A. (2020). Dasturlash asoslari C# tilida. TATU nashriyoti.
13. Hayitov, A. (2015). Islom axloqi va qadriyatlari. Toshkent Islom universiteti.
14. Ullman, J.D. & Widom, J. (2007). Database Systems: The Complete Book. Pearson.
15. Daya, R. (2015). Learning C# Programming. O'Reilly Media.
16. Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf. (2012). Odob-axloq haqida. Hilol-nashr.
17. Harun Yahya. (2004). Axloqiy buzuvlik va diniy qadriyatlar. Istanbul.
18. Melton, J., Simon, A. (1993). Understanding SQL and Relational Theory. Morgan Kaufmann.
19. Saidjonov A. (2021). Sun'iy intellekt va axloq: Din nuqtayi nazaridan. Din va hayot jurnali.